

Dietrich Scholze

Konferencja ku czci Aleksandra Brücknera w Berlinie

Biuletyn Polonistyczny 22/4 (74), 49-52

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KRONIKA ZAGRANICZNA

KONFERENCJA KU CZCI ALEKSANDRA BRÜCKNERA W BERLINIE

W dniach 22-23 maja 1979 r. odbyła się w berlińskim Ośrodku Informacji i Kultury Polskiej konferencja naukowa Uniwersytetu Humboldta na temat: "Aleksander Brückner - testament i obowiązek" ("A.B. - Vermächtnis und Verpflichtung"). Spotkanie, zorganizowane z rozmachem przez Komisję Polonistyki (uniwersyteckiej) NRD i Polski, pod kierunkiem prof. Aloisa Hermanna, zgromadziło ponad 100 slawistów (pracowników naukowych, nauczycieli, lektorów, studentów itd.), w tym liczną i reprezentacyjną delegację z Polski. Uroczysta, a jednocześnie robocza konferencja była poświęcona wielkiemu polskiemu uczonemu i humaniście Aleksandrowi Brücknerowi, który w latach 1881-1924 działał przy uniwersytecie berlińskim, a którego 40 rocznicę śmierci obchodzono w maju 1979 r. Zamiarem organizatorów było wyłonienie z dzieła życiowego Brücknera - dzieła zaliczonego do postępowego dziedzictwa slawistyki w Niemczech i badanego od lat w ośrodkach naukowych - bodźców i inicjatyw dla przyszłej współpracy naukowej obu zaprzyjaźnionych krajów.

Konferencję otworzył rektor Uniwersytetu Humboldta, prof. Helmut Klein, omawiając długoletni i bogaty dorobek slawistyczny berlińskiej uczelni. Dalsze wystąpienia pierwszego dnia obrad dotyczyły przede wszystkim działalności wielkiego polskiego slawisty jako nauczyciela

uniwersyteckiego oraz jego prac historycznoliterackich. Prof. Hermann w tytułowym referacie sesji umieścił Brücknera w ściśle humanistycznej tradycji związków polsko-niemieckich, podkreślając skomplikowane warunki polityczne, jakie ten ostatni "polihistor" slawistyki napotykał – jako Polak – w stolicy pruskiej. Prof. Hans Holm Bielfeldt, nestor slawistów NRD, sugestywnie podsumował wrażenia z osobistych spotkań w latach dwudziestych i trzydziestych z emerytowanym już Brücknerem, nawet wycofanie się starego uczonego z życia naukowego poddając interesującej i bardzo indywidualnej interpretacji społeczno-psychologicznej. Dr Heinz Pohrt (Akademia Nauk NRD, Berlin) szczegółowo charakteryzował – na podstawie najnowszych badań źródłowych – działalność wykładową i wychowawczą Brücknera, a dr Friedhilde Krause (Deutsche Staats Bibliothek, Berlin) referowała z kolei stosunki i współpracę uczonego z ówczesną Biblioteką Królewską w Berlinie – poprzedniczką dzisiejszej Staats Bibliothek. Prof. Zdzisław Libera (UW) wnikliwie ocenił na przykładzie "Dziejów literatury polskiej" sposób oraz styl pracy Brücknera, wskazując korzyści płynące ze stosowania w tym dziele szerokiego pojęcia literatury, dzięki czemu książka ta do dziś służyć może za wielofunkcyjny informator. Podejście międzydyscyplinarne we wszystkich większych pracach Brücknera analizował prof. Ernst Eichler (Uniwersytet Marksa, Lipsk), zwracając uwagę, że integracja i zazębianie się różnych dziedzin wiedzy sprzyjały nadrzędnemu celowi Brücknera: utwierdzeniu całości kultury narodowej Słowian, a przede wszystkim Polaków. Że również zainteresowania bałtystyczne polskiego uczonego podporządkowane były temu zadaniu – np. w odniesieniu do tzw. sprawy bałtosłowiańskiej – wykazał bardzo pożyteczny w tym kontekście referat prof. Rainera Eckerta (UM). Dr Eduard Merian (UM) przypomniał związki Brücknera z (wskrzeszonym zresztą niedawno) Towarzystwem Naukowym Jabłonowskich w Lipsku (Societas Jablonoviana), którego laureatem był dwukrotnie (1879 i 1922); natomiast dr Liane Zeil (AN NRD) zwróciła uwagę na chłodny stosunek Brücknera do Pruskiej Akademii Nauk w Berlinie, która wprawdzie sfinansowała utalentowanemu slawiście w 1889 r. podróż naukową (m.in. do Petersburga, gdzie odkrył "Kazania Świętokrzyskie"), nie zatwierdziła go jednak nigdy

- w odróżnieniu od wszystkich słowiańskich Akademii Nauk - jako swego członka. O dawniejszych próbach, aktualnym stanie i perspektywach bibliografii brücknerowskiej informował dr Władysław Berbelicki (BJ, Kraków).

Kolejny blok wystąpień poświęcony był Brücknerowi jako literaturoznawcy. Ich autorami byli przedstawiciele delegacji polskiej, z Uniwersytetu Warszawskiego, którzy wygłosili następujące referaty: "Brückner jako badacz literatury polskiej okresu romantyzmu" - dr Stanisław Makowski, "Epoka postyczeniowa w pracach Brücknera" - prof. Janina Kulczycka-Saloni, "Współczesna literatura polska w ocenach Brücknera" - prof. Roman Taborski. Wystąpienia te ukazywały, że Brückner nie był tylko "filologiem, zabląkanym do literatury", lecz - mimo zastrzeżeń np. co do jego sądów o modernizmie polskim - swoją samodzielność badawczą udowodnił skutecznie również na tym polu, chociaż badania historycznoliterackie pozostają niewątpliwie w tyle za jego osiągnięciami w zakresie historii języka i kultury Słowian.

Drugiego dnia obradowano w dwóch sekcjach. W Sekcji I zajmowano się mitologicznymi i etymologicznymi pracami Brücknera. Prof. Stanisław Urbańczyk (UJ) i doc. dr Henryka Czajka (UW) mówili o badaniach uczonego w dziedzinie mitologii, które zachowywały ścisły związek z jego aktywnością historycznojęzykową; prof. Heinz Schuster-Šewc (UM), doc. dr Tadeusz Lewaszkiewicz (UAM), dr Waltraud Förster (UH) oraz dr Richard Schwartz (UH) - o zasługach Brücknera dla poddyscypliny etymologii słowiańskiej, której znaczenie dla penetracji kultury słowiańskiej zrozumiał on chyba jako jeden z pierwszych badaczy w ogóle.

W Sekcji II omawiano szerzej zdobycze naukowe Brücknera jako onomasty. Wokół tego zagadnienia skupiały się referaty prof. Przemysława Zwolińskiego (UW), dra Gerharda Schlimperta (AN NRD) i dra Wolfganga Sperbera (UM). W dalszych wystąpieniach, tematycznie raczej uzupełniających, ale także niezwykle ciekawych, zajmowano się: dialektologicznymi poglądami i przyczynkami Brücknera - doc. dr Władysław Kupiszewski (UW), jego nielicznymi wypowiedziami na temat historycznych zmian w gramatyce, zwłaszcza w konstrukcji zdań -

dr Ulrich Drechsel (Uniw. Arndta, Greifswald), publikacjami uczonego, zwłaszcza jego licznymi recenzjami w "Archiv für Slavische Philologie" Jagicia, wyprowadzając z tego wnioski co do osobistych cech badawczych profesora – mgr Erika Ehegdtz (UH).

Na końcowym posiedzeniu plenarnym wypowiadali się: doc. dr Karl Gutschmidt (UH) na temat wkładu Brücknera w filologię białoruską, dr Wolfgang Gladow (UH) – na temat rozproszonych notatek uczonego dotyczących ekwiwalencji międzyjęzykowej, prof. Tadeusz Ulewicz (UJ) – który jako wnikliwy znawca twórczości Brücknera znacznie ożywił dyskusję naukową – o paremiologicznych studiach wybitnego sławisty, zaś dr Eugenie Rechtsiegel (AN NRD) – o problemach frazeologii na przykładzie "Słownika etymologicznego", oraz dr Wilhelm Zeil (AN NRD) – o związkach Brücknera ze znanym językoznawcą serbołużyckim Arnoštem Muką (Ernst Mucke).

W krótkim resumé obrad Alois Hermann stwierdził, że impreza wniosła wiele nowych elementów wzbogacających portret Aleksandra Brücknera jako człowieka i badacza. Na tym polega istotne znaczenie sesji, której materiały starały się przybliżyć i przypomnieć wkład wielkiego sławisty w różne dziedziny nauk humanistycznych.

Sesja uwidoczniała i potwierdziła fakt, że krytyczne, twórcze powoływanie się dziś na Brücknera nie jest bynajmniej anachronizmem, lecz dowodem kompetentnych badań języka i literatury, które świadome są własnych tradycji historii i z tego arsenału czerpią siły dla dalszego rozwoju.

Należy wspomnieć, że – obok wycieczki do Archiwum Fontanego w Poczdamie – do znaczących momentów konferencji należała uroczystość nadania godności doktora honoris causa Uniwersytetu Humboldta prof. Stanisławowi Skorupce.

Mgr Dietrich Scholze